Egynyári kaland a szójával?

Hugyecz Evelin
Agromag Kft., Szeged

A hazai vetőmag-előállító cégek szója készletei a nagy érdeklődésnek köszönhetően januárra nagyrészt kiürültek, így történt ez az Agromag Kft.-nél is; szemben a tavalyi évvel, amikor vetés előtt is tudtunk még valamennyi vetőmagot kiadni. De nézzük meg, vajon ez a nagy érdeklődés egy „egynyári kaland” lesz, vagy hosszú távú érdeklődés várható a termelők részéről és valóban tartósan növekedni fog a magyarországi szója vetésterület?

A zöldítés meghozta a termelési kedvet

A termesztési kedv felélénkülése idén egyértelműen a zöldítésnek és a várható 200 euro/ha körüli támogatásnak köszönhető. A zöldítés tulajdonképpen az éghajlat és a környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatot jelenti és a már területalapú támogatásban részesülők igényelhetik kompenzációként.

A teljesítendő gyakorlat három részből áll: 1.) a növénytermesztés diverzifikációja, azaz bizonyos növényszám teljesítése területnagyságtól függően, 2.) az állandó gyepterület fenntartása, és 3.) az ökológiai célterület kialakítása, amelybe, mint nitrogénkötő növény, a szója is könnyen beleilleszthető.

A 60 ezer Ft körül alakuló támogatásról szóló jogszabály ugyan még nem jelent meg, de erős kommunikáció zajlott a kormányzat részéről, amely szerint a kb. 46.600 hektáros országos referenciaterület mellett a következő kritériumoknak kell megfelelni: 1.) minimum 1,0 t/ha-os hozam elérése, 2.) fémzárolt vetőmag felhasználása, 3.) gazdálkodási napló vezetése, 4.) legalább 1 ha SAPS jogosult terület, és 5.) az adott gazdasági évben az adott növényre vonatkozóan bejelentett művelés. A kitételeknek való megfelelés gyakorlati megvalósítását várhatóan majd a jogszabály fogja pontosan megadni.

1. kép **A betakarításra alkalmas szója hüvelye és magja száraz, azonban nem pereg; leveleit ledobta, termelői szóhasználattal élve „levetkőzött”**

2. kép **Az Ika fajta Újmohácson 2014 szeptemberében. Baranyában 4,2 tonnás hektáronként hozammal is számolhattak a termelők.**

Elmúlt évi termesztési tapasztalatok

A 2014-es év teljesen különbözött az előzőhöz képest, a ***sok csapadék*** igen megnehezítette a szántóföldi munkákat, ám a szója szempontjából jónak volt mondható. Aki tavasszal időben kiment a földjére és elvetette a szójáját, annak szépen megindult és fejlődött az állománya, ami a gyakori esőzéseknek volt köszönhető. Ez viszont számos esetben az időközi munkákat zavarta, így nem sikerült mindenhol a növényvédelmet a megfelelő időben elvégezni, ami a szója esetében kritikus és a legnagyobb szakértelmet igényli. A tenyészidőszakban szépen növekedett és számos helyen a 130-140 cm-es magasságot is kihozta magából egy-egy fajta, úgy „meghúzta” a csapadék.

Ugyanakkor a magas nedvességtartalom kedvezett a ***gombabetegségek***nek, illetve a betakarítást is nehezítette. Számos helyen okozott gondot a fehérpenészes szárrothadás (*Sclerotinia sclerotiorum*), amely ledobott hüvelyeket, üres szárat és megromlott csíraképességet eredményezett. Fajták között jelentős különbség van az ellenállóságban, az Ika fajtánkban például nem találtunk szklerotíniára utaló tüneteket.

A sok csapadék ellenére elegendő volt a napsütéses órák száma és Baranyában még a hosszabb tenyészidejű fajtákat sem kellett deszikkálni, a szója időben megérett (*1. kép*). Azonban azokon a területeken, ahol folyamatosan esett az eső, csak magasabb nedvességtartalommal tudtak betakarítani, így a szárítási költségek is megnövekedtek. Számos esetben a betakarított mag nedvességtartalma a 20 %-ot is elérte. A biztonságos tá-

3. kép **Az Atlantic fajta szeptember végén. Terméseredménye itt 4,33 t/ha volt.**

roláshoz legfeljebb 14 % javasolt, különben a mag befülledhet.

Mindent összevetve a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara legutóbbi információja szerint a 2014. évi országos ***termésátlag*** 2,7 tonna körül alakult hektáronként, szemben az előző évi 2,0 tonnával. Az Agromag Kft. fajtáinak hozamai rendre minden évben túlszárnyalják a hazai termésátlagot. 2013-ban több fajtánk 3 tonnát adott, de a Vita fajtánknak – koraisága ellenére – volt 3,9 t/ha-os termése is. 2014-ben a korai fajtáink hozama általában meghaladta a 3 tonnát, a középérésű Atlantic és Ika fajtáink üzemi méretben számos helyen 4,0 t/ha fölötti termésátlaggal büszkélkedhettek, termelőink nagy megelégedésére (*2.* és *3. kép*).

Kulcskérdések a termesztésben

Szaktanácsadóink számos új termelővel is találkoztak, akik a kedvező támogatási feltételek miatt vágnak bele a „szójázásba”. És hogy mit javasoltunk ezen gazdálkodóknak? Elsősorban azt, hogy lehetőség szerint természetesen ***párás mikrokörnyezetbe*** helyezzék a növényt, vagy öntözött területen termeljenek. Ez a virágzás, a terméskötés és a zöldhüvely állapot, azaz a szemek kitelése idején kulcsfontosságú. Másodsorban meg kell fontolni, ***milyen fajtát*** vessen a termelő, hogy illik bele a vetésszerkezetébe egy rövidebb, vagy egy hosszabb tenyészidejű fajta, illetve melyek azok a növények, amelyeknek kedvező ***előveteménye*** a szója. Köztudott, hogy kalászosok esetén nem ritkán 1 tonnával nagyobb terméseredmény takarítható be szója előveteménnyel. Az első évben ismerhető meg az a ***gyomflóra***, ami veszélyezteti a termelést, és derül ki, hogyan sikerült ellene védekezni. A ***tápanyag-utánpótlás*** természetesen itt is elengedhetetlen, a korszerűen gazdálkodók talajvizsgálat alapján juttatják ki a szükséges makroelemeket, azonban szója esetében nem szabad megfeledkeznünk a mikroelemek fontosságáról: kobalt, molibdén, cink, bór, amelyek többek között a virágképződést és a termésképződést segítik.

Cégünk ***sortáv*** tekintetében a 45 cm-t ajánlja, mivel lehetőséget ad a rendszeres kultivátorozásra, ami a talaj szerkezetére és nedvességtartalmára is kedvező hatással van, valamint gyommentesen tartja az állományt. Az említett sajátosságokon túl még egyet kell megemlítenünk, ez a *Rhizobium japonicum* baktérium, amely a növény gyökerein, gumókban, mint szimbionta szervezet segíti a nitrogén levegőből történő felvételét. Első termelők esetében szinte kötelező a ***baktérium kijuttatása***. Ez történhet közvetlenül a talajba, vagy a vetőmagot is meg lehet oltóporral együtt, kezelve vásárolni, amelyet gyakran csávázószerrel is bevonnak. Jelenleg a Vitavax az egyetlen engedélyezett csávázószer, így oltóporral történő együttes felvitellel védi a vetőmagot és elősegíti a növény kelését, növekedését. A termelők egy része csávázott és oltóporral kezelt vetőmagot vásárol, ami számukra biztonságosabb termést ígér. Mások tasakos formában vásárolják meg az oltóport és maguk oltják a vetőmagot, közvetlenül vetés előtt, ők ebben hisznek. Mindkét eljárás teljesen elfogadott és a termés mennyiségére és biztonságára is pozitív hatással van. A termelők egy része nem használ oltóport. Ez csak abban az esetben indokolt, ha a talajban jelen van a baktérium, amely leginkább úgy lehetséges, hogy néhány évvel korábban volt már ugyanott szója.

A vetőmag-előállító által nyújtott technológiai leírás betartása hozzájárul a biztos és jövedelmező termés eléréséhez, de ki kell jelentenünk, hogy ***a munkájára igényes gazda intenzív növénye a szója.*** Az első évben ne várjanak kiemelkedő termést. Meg kell ismerni a szóját, ki kell tapasztalni annak igényeit, és hogy a rendelkezésre álló körülmények megfelelnek-e a növénynek. A támogatás természetesen kecsegtető a termelők számára (SAPS + zöldítés + termeléshez kötött támogatás) és bőven fedezi a vetőmag költségét és ez egyértelműen megnövelte a vetőmag iránti keresletet.

4. kép **A fotón látható fajta fekete köldökű, amelyet inkább takarmányozás célból termesztenek. Humánélelmezés szempontjából a fehér köldökű fajták preferáltak.**

Szója – más szemszögből

A szója szerepe a táplálkozásban

Ismereteink szerint számos földdel rendelkező állattenyésztő kíváncsiságát is felkeltette az újonnan támogatásban részesülő növény, így a kormány a várható intézkedésekkel az önellátás irányába tereli őket. (Eljátszhatunk a gondolattal, hogy vajon mekkora területnövekedést idézne elő, ha az öntözési rendszerek kialakítását is támogatná az állam és ezáltal nem csak a hagyományosan szójatermesztő vidékeken és a jelenlegi öntözött területeken folyna a termelés.)

A szója a sertés takarmányának 15-20 %-át adja extrahált formában és ez a baromfiak esetében is hasonlóan alakul, valamint a szarvasmarhák takarmányozásában is fontos szerepet játszik (5-6 %), azonban nem szabad elfelejtetnünk, hogy egyre nagyobb teret nyer a humántáplálkozásban is (*4. kép*).

*

Egyelőre nem aggódnak a termesztők, hogy ne lenne felvásárlói piaca a 2015. évi termésnek, de ne is menjünk ennyire előre, hiszen még a földbe se került az idei vetés.

A 2015-ben első alkalommal szóját vetők közül sokan elkedvetlenedhetnek, ha nem lesz eredményes a termelés, de bízom benne, hogy nem adják fel és sokan megszeretik majd ezt a növényt is, mert a szója nem csak jövedelmező növény, de hasznos is.

Fotó: A szerző felvételei

■

Tallózás...

Brazíliában is megjelent a szójarozsda

A szója a világ egyik legfontosabb termesztett növénye, az összes szántóföldi terület 6 %-át foglalja el. Magja kiváló fehérjeforrás, olaja széleskörűen felhasználható.

Brazíliában, a világ második legnagyobb szójatermesztő országában az idei szezonban az ország jelentős részét sújtó aszály miatt az előrejelzésnél kissé alacsonyabb termésmennyiségre számítanak. A ország szántóföldi növénytermesztését számos területen egyhangúság jellemzi. A legtöbb esetben a szóját – másodvetésként – kukorica követi. A korai érésű, rövid tenyészidejű szójafajták betakarítása után még lehetőség van egy második növény termesztésére is, mely gazdasági szempontból vitathatatlanul előnyt jelent. Ugyanakkor a szója–kukorica egyeduralom kedvező körülményeket teremt növényvédelmi problémák kialakulásához. A brazil agrárszakemberek ezért egyre nyomatékosabban hívják fel a gazdák figyelmét arra, hogy az egy termelési szezonban egymás után vetett szója és kukorica nem egyenértékű a hagyományos vetésváltással, ahol évente másmás növény kerül az adott területre. A helyzet még súlyosabb, ha egy termelési szezonon belül egymás után kétszer szóját vetnek. A növény-egészségügyi kérdések miatt a mezőgazdasági szempontból igen jelentős Mato Grosso szövetségi állam területén ezt a gyakorlatot be is tiltották. Tavaly Brazília három szövetségi államában a hatalmas termésveszteséget okozni képes gombás betegség, a szójarozsda megjelenését regisztrálták. A betegség adott régióban való megjelenésekor a szójatáblák preventív fungicides kezelését haladéktalanul el kell végezni a fertőzés tovaterjedésének megakadályozása érdekében.

A **szójarozsda** (*Phakopsora pachyrhizi*) a Föld trópusi és szubtrópusi területein a szója legnagyobb – akár 80 %-ot is elérő – termésveszteséget okozó betegsége. Erős fertőzés esetén a növények elvesztik a leveleiket, a termés kényszeréretté válik. A gomba Afrikából indult világhódító útjára. Elhagyva a fekete kontinenst, Ázsiában jelent meg, majd Dél-Amerika következett, a legújabban fertőzött területek Észak-Amerikában találhatók. A kórokozó ellen genetikai, agrotechnikai és vegyszeres úton lehet védekezni. Minderről a *www.soybeanandcorn.com*, *http://ijagcs.com*, *http://www.agweb.com* című weboldalakon tájékozódhatnak bővebben.

Összeállította és fordította:
Polgárné Balogh Eszter